

Města a městyse v Jihomoravském kraji

Soustava měst a městysů má své počátky již ve 13. století. Nejstarší data o počtu měst a městysů pocházejí ze soupisu obyvatelstva z roku 1762, kdy bylo celkem 347 měst a 465 městysů. Ke dni 31. října 1857 na území Čech, Moravy a Slezska se nacházelo 470 měst a 420 městysů.

Po zániku monarchie v roce 1918 byl titul "městys" nadále udělován vládou, která velmi přísně prověřovala všechny žádosti obcí. Mezi kritéria, která podléhala schvalovacímu procesu uznání statutu městyse patřily např.: zřízení kanalizace, vodovod, elektrické osvětlení, regulační plán, hřbitov, zdravotní zařízení, škola, dlážděné chodníky a ulice. Navíc musely být na tak vysoké úrovni, aby odpovídajícím způsobem poskytovaly služby okolním obcím patřičné technické, kulturní, sociální, politické a hospodářské zázemí. Vzhledem k přísnému posuzování bylo udělení statutu městys považováno za velmi prestižní záležitost, což je smyslem i současné možnosti navrácení titulu, aniž by obcím vznikaly nové finanční náklady a tato sídla jsou i nadále spádovými centry.

Podle úředních sdělení o povýšení na města a na městyse v období od roku 1935 bylo v Českých zemích ke dni 29. září 1938 celkem 524 měst a 535 městysů, což dokládají údaje Statistických lexikonů obcí v zemi České a v zemi Moravskoslezské. Od svobodných demokratických voleb v České republice v roce 1990 bylo obnoveno téměř 5,8 tisíc samosprávných obcí (k 1. 1. 1991 jich bylo 5 768, k 31.12. 2005 činil počet obcí již 6 248). Podle zákona o obcích, k datu voleb v roce 1990 se staly městem obce, které měly v roce 1990 městský národní výbor. V období do roku 2000 více než čtyřem desítkám historických měst bylo jejich označení navráceno a téměř tři desítky obcí – historických městysů byla podle stejného ustanovení povýšena na města.

Tab. 1 Přehled měst v Jihomoravském kraji

Pořadové číslo	Město	Počet obyvatel k 31. 12. 2005	Pořadové číslo	Město	Počet obyvatel k 31. 12. 2005
1	Adamov	4 859	25	Olešnice	1 760
2	Blansko	20 557	26	Oslavany	4 535
3	Boskovice	10 924	27	Podivín	2 894
4	Brno	366 757	28	Pohořelice	4 430
5	Břeclav	25 652	29	Rájec-Jestřebí	3 668
6	Bučovice	6 401	30	Rajhrad	2 775
7	Bzenec	4 315	31	Rosice	5 344
8	Dolní Kounice	2 513	32	Rousínov	4 963
9	Dubňany	6 607	33	Slavkov u Brna	6 049
10	Hodonín	26 226	34	Strážnice	5 829
11	Hrušovany n. Jevišovkou	3 211	35	Šlapanice	6 438
12	Hustopeče	5 951	36	Tišnov	8 314
13	Ivančice	9 337	37	Újezd u Brna	3 015
14	Ivanovice na Hané	2 879	38	Valtice	3 633
15	Klobouky u Brna	2 221	39	Velké Bílovice	3 739
16	Kunštát	2 598	40	Velké Opatovice	4 123
17	Kuřim	9 764	41	Velké Pavlovice	3 061
18	Kyjov	12 003	42	Veselí nad Moravou	11 971
19	Lanžhot	3 711	43	Vracov	4 520
20	Letovice	6 895	44	Vyškov	22 013
21	Mikulov	7 556	45	Zbýšov	3 861
22	Miroslav	2 991	46	Znojmo	35 032
23	Modřice	3 840	47	Ždánice	2 664
24	Moravský Krumlov	6 021	48	Židlochovice	3 151

Po nabytí účinnosti novely zákona č.128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), bylo umožněno řadě obcí obnovit své historicky získané tituly měst i městysů. Napravuje se tak opomenutí, které při obnově obecní samosprávy po roce 1989 historické tituly neřešilo. O titul však nově mohou požádat i obce, jež městysem v minulosti nebyly. Se získáním titulu město a městys není spojena žádná působnost v oblasti samosprávy či přenesené státní správy. Hlavním důvodem změny zákona je navrátit občanům obce pocit sounáležitosti.

**Tab. 2 Seznam obcí Jihomoravského kraje, které mohly požádat o navrácení označení městys
předsedu Poslanecké sněmovny PCR od 1.1. 2006** (počet obyvatel k 31. 12. 2005)

Okres Blansko		Okres Brno-venkov		Okres Břeclav		Okres Hodonín		Okres Vyškov		Okres Znojmo			
obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel	obec	počet obyvatel
Černá Hora	1 909	Blučina	2 039	Boleradice	869	Archlebov	880	Bošovice	1 062	Běhařovice	411	Olekovice	691
Doubravice nad Svitavou	1 242	Deblín	970	Dolní Dunajovice	1 715	Blatnice pod Sv. Antonínkem	2 153	Brankovice	901	Bitov	157	Podhradí nad Dyjí	46
Jedovnice	2 597	Doubravnik	799	Dolní Věstonice	314	Čejč	1 244	Hvězdlice	635	Blížkovice	1 240	Prosiměřice	747
Knínice u Boskovic	782	Medlov	632	Drnholec	1 666	Čejkovice	2 500	Račice-Pistovice	1 036	Hnanice	292	Slup	440
Křtiny	768	Mělník	1 631	Lednice	2 333	Dambovice	1 284	Šaratice	956	Horní Dunajovice	639	Strachotice	990
Lomnice	1 317	Nedvědice	1 334	Moravská Nová Ves	2 524	Hroznová Lhota	1 236	Švábenice	934	Horní Kounice	265	Šafov	171
Lysice	1 851	Nosislav	1 234	Pouzďřany	744	Lipov	1 566			Hostěradice	1 471	Šatov	1 184
Ostrov u Machovic	1 076	Ostrovačice	584	Strachotín	791	Mutěnice	3 626			Hostim	429	Štítary	673
Sloup	898	Pozořice	2 085	Tvrdonice	2 047	Velká nad Veličkou	3 036			Hrádek	921	Troskotovice	620
Svitávka	1 712	Pravlov	525	Uherčice	1 030	Vnorovy	3 025			Jaroslavice	1 251	Věmyslice	697
		Újezd u Brna	3 015	Velké Němčice	1 650	Žarošice	961			Jiřice u Miroslavi	429	Višňové	1 139
		Veverská Bítýška	2 812	Vlasatice	810	Žeravice	1 063			Mikulovice	594	Vranov nad Dyjí	869
				Vranovice	1 973					Olbramkostel	528	Vratětin	276

Poznámka: šedě jsou vyznačeny obce, které již statut městyse získaly

Seznam obcí, které mají od 1. ledna 2006 možnost požádat o změnu titulu, obsahuje za ČR celkem 95 historických měst (z Jihomoravského kraje jde o Jevišovice z okresu Znojmo s 1 129 obyvateli k 31.12. 2005) a 390 městysů. Téměř šest desetiletí nemohla být žádná obec na městys povýšena. Z tohoto důvodu zákon umožňuje, aby obce, které statut městyse nikdy neměly, mohly žádat o toto označení podobně jako mohou dnes obce žádat o titul město. Novelizovaným zněním § 3 zákona č. 128/2000 Sb. je stanoveno, že obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády a je městysem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Obec, která byla městem přede dnem 17. května 1954, je městem, nebo byla oprávněna užívat označení městys, je městysem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny a ten na žádost obce stanoví a zároveň určí den, od kterého se obec stává městem nebo městysem. Sloučí-li se dvě nebo více obcí, z nichž alespoň jedna je městem, je nově vzniklá obec městem. Sloučí-li se dvě nebo více obcí, z nichž žádná není městem, ale alespoň jedna je městysem, je nově vzniklá obec městysem.

Tab. 3 Obce, města a městyse v krajích České republiky

	Stav k 31.12.2005			Nová města v roce 2006	Stav k 31.12.2006	
	okresy	obce	města		statutární města	městyse
Česká republika	77	6 248	529	30	23	123
Hlavní město Praha	1	1	1	-	-	-
Středočeský kraj	12	1 146	74	3	2	28
Jihočeský kraj	7	623	46	6	1	11
Plzeňský kraj	7	501	46	4	1	6
Karlovarský kraj	3	132	28	2	1	-
Ústecký kraj	7	354	46	7	5	8
Liberecký kraj	4	215	36	3	1	2
Královéhradecký kraj	5	448	43	1	1	6
Pardubický kraj	4	452	32	1	1	6
Vysočina	5	704	33	-	1	24
Jihomoravský kraj	7	672	48	-	1	22
Olomoucký kraj	5	397	27	3	2	6
Zlínský kraj	4	304	30	-	1	2
Moravskoslezský kraj	6	299	39	-	5	2

V roce 2006 získalo statut města nově v České republice celkem 30 obcí a historických měst a statut městyse získalo celkem 123 obcí, z toho 22 obcí (18 %) jsou obce Jihomoravského kraje. Městysem v Jihomoravském kraji byly jmenovány obce **Boleradice, Brankovice, Černá Hora, Deblín, Doubravice nad Svitavou, Doubravník, Drnholec, Hvězdlice, Křtiny, Lomnice, Medlov, Nedvědice, Olbramkostel, Ostrov u Macochy, Ostrovačice, Pozořice, Prosiměřice, Svitávka, Štítary, Velké Němčice, Vémyslice a Vranov nad Dyjí.**